

Wohlfart Zoltán

A Maros (Nap) és az Olt (Hold)

A Maros (Nap) és az Olt (Hold). Ők a Székelyföld legendás folyói. Aranyosszék kivételével vizeik valamennyi szék területét hosszabb vagy rövidebb szakaszon mossák. Forrásaik is a Székely Tündérország szívében fakadnak.

Nevük viszont, nyelvészeink szerint, idegen eredetű. A Marosnak és az Oltnak állítólag a dákok voltak a keresztszülei, és szláv közvetítéssel kerültek a magyar nyelvbe.

Forrásvidékük helynevei azonban egyértelműen magyarok. A messzi távolból is megcsodálható Öcsém, Egyesekő, Nagybagmász vonulatának vagy a Fekete Rez méltóságteljes tömbjének miért nem adtak nevet a székelyek előtt állítólag itt élő népek? Ugyanakkor a *maros* és az *olt* értelmezhető magyar szavak.

Ha a furfangos székelyek nevezték először ily módon a két jelentős felszíni vizünket, akkor őseink örökségül hagytak a késői utókor számára egy rejtélyes találós kérdést: miért *mar* a Maros, és miért *olt* az Olt?

Milyen, számukra fontos képnek állítottak jelképes emléket, amikor a szívükhöz oly közel álló két folyónak nevet adtak?

Ahhoz, hogy a találós kérdésre feleletet találjunk, először idézzük föl emlékezetünkéből a Maros és az Olt legendás történetét.

„Valamikor réges-régen élt a Terkő hegyén egy szépséges tündéresszony, akinek a leányait Marosnak és Oltnak hívták. Maros, az idősebb csendes természetű volt, míg Olt lobbanékony, gyors mozgású.

Mikor a tündérlányok elhatározták, hogy felkeresik a Fekete-tenger mellékére száműzött apjukat, édesanyjuk folyóvízzé akarta változtatni őket, hogy egyesült erővel küzdjék le az út akadályait.

Az Olt viszont nem akart a nővére nevével utazni, és a rövidebbik utat választotta.

Amint anyjuk megérintette őket varázspál-cájával, abban a pillanatban a két leány csörge-dező patakká vált, de nem egyesült erővel indultak el, hanem ketten kétfelé, egyre távolodva egymástól.

Míg a Maros csöndesen folydogált, addig az Olt szilajon próbálta átvágni magát a hegyeken. Alig ért a Vöröstoronyi szorosig, kimerült és félt, hogy nem fog célba érní. Egyszer csak morajlást hallott, és egy feléje hömpölygő nagy folyóból meghallotta nővérenek, Marosnak a hangját:

— Jer, tarts velünk! Engem magába fogadott a Duna, ő elvisz édesapánkhöz, de ha akarsz, elvisz téged is.

— Ó, vigyél el engem is — kiáltotta akkor Olt.

Abban a pillanatban a vén Duna hátára kapta Oltot, ki bezzeg most már szeretettel ölelte magához testvérét, Marost. Így látták meg végül édesapjukat, aki ott állt a Fekete-tenger partján, azon a helyen, ahol a Duna beléje szakad.”

Legendánk a Maros és az Olt folyásának a következő jellegzetes vonásait emeli ki:

- Forrásaik egymáshoz közel törnek a felszínre;
- Vizeik eleinte távolodnak egymástól, de végül az Olt vizét befogadja a Duna, melynek medrében már a Maros is folyik;
- Az Olt folyása gyors, míg a Maros lassan, csöndesen folydogál;
- Úgy tűnik, a legendával együtt kiegészítő kérdéseket is örököltünk. Az eredeti találós kérdés kibővített formában így hangzik: melyik az a páros, mely közül:
- Az egyik *mar*, a másik *olt*;
- Az előbbi lassú, míg az utóbbi gyors;
- Egymás mellett, egyszerre indulnak, előbb távolodnak majd közelednek egymáshoz;
- Végül az előbbi befogadja az utóbbit.

Ha ezután sem sikerül összeraknunk a képet, hát próbáljunk puskázni a székelység jelképtárában előkelő helyet elfoglaló székely kapuból vagy Erdély címeréből. Találunk-e rajtuk olyan párost, melynek tagjaira ráillenek a kérdésben felsorolt tulajdonságok?

Bizony, igen!

Mindkét emblematikus szimbólumon látható ugyanaz a páros: a Nap és a Hold. És, mint tudjuk:

- A Hold gyorsabban halad az égbolton, mint a Nap;
- Az újhold születésekor eltávolodik égi társától, majd fogytában közelít hozzá;
- A fogyó Hold elvékonyodott sarlóját végül befogadja a Nap;
- A Nap látszólagosan marja a fogyó Hold testét, míg a *maradék* égi vándor magjával *be-oltja* a tüzelő társát.

A Hold, alakváltozása és a Naphoz viszonyított helyzete következtében többször is „súghattott” elődeinknek, nem egy szavunk megalkotásakor.

Például:

- A Hold *halad*, míg a Nap poroszkál;
- A fogyó Hold (h)-*olvad* az „ég vizében”;
- Napfelkeltekor a fogyó Hold feloldja alsóvilági fogságából a fény hordozóját, miközben *feláldozza* magát a Nap tüzeiben;
- A hal formájú égítést *halálakor* elődeink feltehetőleg *hálából* (h)-*áldozatot* mutattak be;
- Naplementekor a fogyó Hold kioltja társa tüzét.

Az ókori görögök által szkítának nevezett székely ősök, akik lenyűgöző műalkotásaikban a stilizálás, a torzítás és az ötletesség mesterei voltak, előszeretettel ábrázolták a Holdat „maró” Napot jelképes formában.

1. Maros és a Hold. Részlet a nagyszentmiklósi kincs 2. számú korszójáról (3. sz.)

2. Jávorbikát markoló griff. Paziriki szaka nemezzátét, i. e. 5-4. sz.

3. Az újhold (nyilas), Nap (griff), fogyó Hold (szarvas) hármassábrázolása a jászberényi Lehel kőről. A nyíl nem üthet sebet az állatban.

4. Halat (fogyó Holdat) markoló napmadár. Szkíta díszlemez i. e. 450 körül

A pompás Duna-kanyarban megcsodálható Nagymaros dombján feltehetőleg a „nagy Napot”, a nyári napforduló ünnepekörét ünnepelték egykor.

Talán nem délibábos kísérlet *Mária* nevében felfedezni a Nap *mar* szógyökét, hiszen a napba-öltözött Boldogasszony elmaradhatatlan kísérője a holdsarló. Ez esetben a Maros forrását akár Mária-forrásnak is nevezhetjük.

5. A "turisztikai" forrás, a tábla szerint a Mária forrás

Miközben megpróbáltuk megfejteni a székely nép számára oly kedves két folyó nevének rejtelvét, egy újabb talánnyal találtuk magunkat szembe.

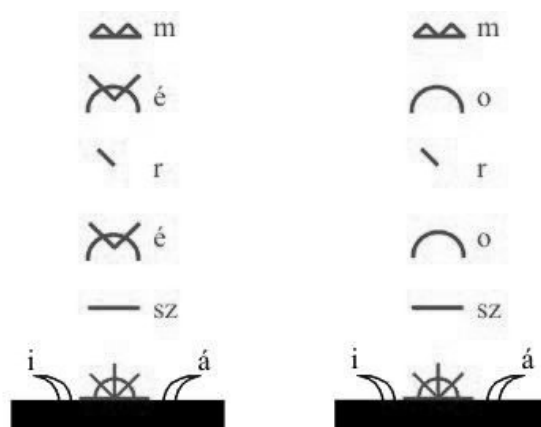
A régmúlt időkben melyik lehetett a fogyó Holdhoz köthető életbevágóan fontos esemény őseink számára, hogy a balsorsú égi vándornak oly sokszor jelképet állítottak. A Nap bal oldalán domborodó fogyó Hold ott látható Erdély címerén, megcsodálható a székely kapu jobb felső kis tükreben, jelképesen a szkíta szarvas fején. Sőt, nemegyszer még az áldozati fehér ló koponyájára is felkerült agancs vagy szarv formájában.

De ez már egy másik történet.

6. A Maros igazi, földrajzi forrása, a Fekete-rezben

Mivel a felkelő Nap magánhangzói az *é* és a rövid *o*, ezért a maros eredeti formája a *mérész* (merész?) és a *morosz* lehetett.

i-mér-á
mérész (merész)

i-mor-á
morosz (maros)
mária

i-mérsz (mercy - angol - irgalom)
i-mérsz (merry - angol - vidám)
i-mérsz (merci - francia megköszönési forma)

Az alsó világból kimerészkedő, a Holdat maró Napmadár a rovásbetűk szerint így lett az angol nyelvben az irgalom, a vidámság, a francia nyelvben a megköszönés jelképe.